

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Secunda. Quid sit Veritas, & falsitas Propositionum, & in quo consistat?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

probo, quia quidquid est de essentiâ superioris, est de essentiâ inferioris; ergo si de essentiâ propositionis in communi, erit etiam de essentiâ cujuslibet propositionis in particulari; Et quamvis istæ probationes bonæ sint intelligendo, posteriorem quoad nos, & priorem secundum aliquam probabilem sententiam de quâ infra agam.

Attamen probatur adhuc universalissimè: Illud non est essentia & alicujus ratio formalis præcisè constitutiva, quò datur aliquid prius, sed veritate & falsitate datur aliquid prius; ergo. Probatur mi. unum de alio dicere est prius, quam unum de alio dicere verum vel falsum; ergo. Sed

Opponitur Autoritas Aristotelis, qui supra definit propositionem per veritatem & falsitatem; ergo veritas & falsitas erunt de essentiâ propositionis; ant. est certum. Probatur consequentia: Quia definitio debet fieri per essentialia; ergo si Aristoteles definivit propositionem per veritatem & falsitatem, veritas & falsitas erunt de essentiâ probationis. R. concessio ante. negando consequentiam, cujus probationis ant. distinguo. Definitio debet esse per essentialia strictè sumpta, concedo ant. laxè sumpta, nego ant. Unde Aristoteles non verè definivit propositionem per veritatem & falsitatem, sed tantum descripsit eam, tanquam per accidentia nobis notiora, unde veritas & falsitas non sunt nisi accidentia propositionum.

Dico 5. *Propositio ut sic describitur bene, quòd sit oratio perfectè unius de alio enuntiativa, ita quòd enuntiativa sit de essentiâ propositionis ut sic.*

Probatur: Quia omni & soli convenit, & declaratur: Ponitur oratio loco generis perfectè enuntiativa unius de alio, locò differentiarum; ergo est bona.

Probatur secunda pars: In illo consistit essentia propositionis, quod est radix & principium formale proprietatum ejus, videlicet affirmationis & negationis, veritatis & falsitatis, sed enuntiativa est tale principium; ergo ma. patet. Probatur mi. idè enim est propositio affirmativa, quia enuntiat unum de alio per affirmationem, & idè est negativa, quia enuntiat unum de alio per negationem, &c. ergo.

Dices: Plus debet habere propositio, quam oratio, sed essentia orationis consistit in eo, quòd unum de alio dicatur; ergo propositio nò est oratio enuntiativa, quia nihil habebit plus ab ipsâ oratione; Probatur ma. omnis species debet habere plus, quam habeat gen^{us}, homo enim habet plus in se, quam animal; sed propositio est species orationis ut est certum; ergo debet habere plus; subsumo: sed nihil potest habere plus quam veritatem & falsitatem; ergo veritas & falsitas erunt de essentiâ propositionis. R. concessio ma. dist. mi. Essentia orationis consistit in eo, quòd unum de alio dicatur perfectè, vel imperfectè, concedo mi. perfectè semper, nego mi. propositio verè non enuntiat unum de alio quomodocunque, sed tantum perfectè, unde etiam ex proposito in definitio-

ne datà particulam perfectè addidi, hoc ergo proposito addit supra orationem, hinc negatur assumptum.

Dices: Adhuc Enuntiatio & propositio sunt idem; ergo definitio propositionis non est bona; ant. patet. Probatur consequentia: Illa definitio non est bona, quæ est identica, quia hæc non est bona definitio hominis, homo est homo, sed hæc est identica; ergo non est bona: R. negando ant. nam definitum & definitio non sunt idem, quia aliàs syllogismus, in quo ponitur definitio pro medio, non esset bonus, quia non haberet nisi duos terminos, verbi gratiâ, iste: Omne animal rationale est homo; Petrus est animal rationale, ergo Petrus est homo, quod tamen falsum est; & nego etiam consequentiam, ad cujus probationem dico verum esse, idè illam definitionem hominis non esse bonam. Primò quia est identica. Secundò quia explicat ignotum per æquè ignotum, in casu autè dato, nec est identica, licet idem significet definitum & definitio, nam hoc non sufficit, ut dicatur propositio identica, sed requiritur etiam ut eodem modo significet, hinc licet homo & animal rationale idem significant, tamen quia non significant eodem modo, nam primum significat confusè, alterum distinctè, idè non est identica hæc propositio, homo est animal rationale, sic quoque se habet se res in proposito.

QUÆSTIO II.

Quid sit veritas & falsitas Propositionum & in quo consistatur?

Antequam progrediar ad resolvendam

quæstionem, **Advertendum primò:** Quòd triplex reperitur veritas, una in essendo, altera in significando, & tertia in representando; In essendo est ea, quæ rebus omnibus existentibus & non existentibus convenit, quæ proinde transcendentalis appellatur, estque passio entis, ac proinde etiam falsitati competit & mendacio. Veritas in significando est illa, de quâ egi disp. præcedente. Veritas denique in representando est, quando unum aliquod objectum representatur, prout est in se, & de hæc veritate, quæ etiam cognitionis dicitur, hic erit sermo. **Advertendum secundò,** quemlibet actum intellectus duplex habere esse, unum Physicum, & est ipsa qualitas, quæ producit ab intellectu, alterum intentionale, & est ipsa conformitas intellectus ad rem intellectam, unde non requiritur ad veritatem representationis conformitas cum objecto in essendo, sed tantum in representando, quia objectum aliquando est substantia, imò etiam ens infinitum; actus autè semper est finitus & accidens, actus semper est quid spirituale, cum tamen objectum frequenter sit res materialis. **Advertendum tertio:** In quolibet intellectu duplicem esse rei cognitæ, seu intellectæ conceptum, unum objectivum alter formalem, formalis conceptus dicitur actus ille, quò intellectus rem aliquam concipit, qui idè vocatur conceptus, quia est proles mentis, & dicitur formalis, quia formalitè exprimit & representat objectum, seu ipsam rem; Conceptus verò objectivus est ipsa res cognita, quatenus

IX.

Triplex est veritas.

Quilibet actus intellectus duplex esse.

Duplex est conceptus, unus objectivus alter formalis.

tenuis actū ab intellectu per formalem conceptum attingitur, diciturque conceptus denominatione extrinsecā à conceptu illo formali, quem terminat, sicut paries denominatur visus extrinsecē ab actū videndi ad eum terminato: deinde denominatur etiam objectivus, quia obijcitur intellectui ipsum intelligendo. Differunt autem iste duo conceptus inter se, quia formalis est semper entitas realis vera à parte rei de prædicamento qualitatis intellectui inhxrens, objectivus verò non semper est realis, ut patet, dum intelligimus entia rationis. Itaque in hac quæstione controvertitur, an veritas sit conformitas conceptus formalis cum ipsa re, an verò sit conformitas conceptus objectivi cum ipsa re, cujus rei ille est conceptus objectivus? Circa quam materiam duplex est sententia, prima dicit: quòd veritas sit conformitas conceptus objectivi cum ipsa re, ut est in se; Ita Durandus, Hervæus, Jandunus, Soncinas, Vulpes &c. Secunda sententia dicit veritatem in representando, seu cognitionis esse conformitatem conceptus formalis cum re secundum se, & absolute spectata, & hæc sententia est, Magni D. Aug. lib. 15. de Trinit. cap. 11. asserentis: *veritatem esse in verbo interno.* D. Thomæ hic lectione 3. Ægidii, Cajetani, Smiling, Mastrius, Comptonii &c. Cum quæ etiam

II.
Veritas non dicitur conceptum objectivi.

DICO I. Veritas non est conformitas conceptus objectivi cum ipsa re prout est in se. Hæc est Contra primam sententiam. Et probatur 1. Veritas propositionis vocalis non consistit in conformitate rei ut significatæ ad se ipsam, ut in se existentem, sed consistit in immediatâ conformitate vocis significantis ad rem significatam; ergò & veritas propositionis mentalis consistet in conformitate ipsius propositionis mentalis ad rem in se existentem. Confirmatur, quia tunc vera imago Petri dicitur, quando representat Petrum, prout est in se, unde veritas illius imaginis non consistit in conformitate inter Petrum in aliquo esse representato & objectivo respectu imaginis ad ipsum Petrum in se existentem, sed in conformitate immediatâ inter representationem imaginis, & rem ipsam representatam.

III.
Veritas dicitur conceptum formalem.

DICO 2. Veritas est conceptus formalis conformitas cum ipsa recognita & representata. Hæc est Doctoris I. d. 3. q. 1. C. ubi habet hæc verba: *Quòd potentia cognoscens assimilatur cognito, verum est per actum suum cognoscendi, qui est quedam objectivi similitudo.* Ex quo

Probatur etiam Conclusio: Veritas imaginis non potest melius explicari, quam per conformitatem ad suum prototypum, nec veritas similitudinis nisi per ordinem ad terminum, sed conceptus formalis seu cognitio est imago & similitudo rei cognite; ergò ejus veritas non poterit melius describi, quam per conformitatem ad rem.

IV.

Dices I. In contra. Inter cognitionem & rem cognitam debet esse conformitas, sed inter cognitionem formalem & rem cognitam nulla est; ergò ma. est certa, probatur mi. quia cognitio formalis est quid spirituale, res cognita frequenter res materialis, cognitio for-

malis accidens de genere qualitatis, res cognita frequenter est substantia; ergò. & dist. ma. Inter cognitionem & rem cognitam debet esse conformitas in essendo, seu entitativa; nego ma. in representando, concedo ma. & dist. similitèr mi. nego consequentiam. Quia alias cognitio lapidis deberet esse lapis, si requireretur conformitas entitativa, quare sufficit conformitas in representando.

Dices secundo: Objectum intellectus est verum, sed objectum præsupponitur cognitioni; ergò veritas prius est in objecto, & consequenter male dicitur, quòd consistat in conformitate cognitionis ad objectum. Sed & dist. etiam ma. Objectum intellectus est verum formalitèr sumptum, nego ma. fundamentalitèr seu causalitèr sumptum concedo ma. Verum autem fundamentalitèr sumptum est res ipsa, quæ ut cognita potest causare veritatem in cognoscente, itaq; veritas est in objecto veluti in causâ, à quâ derivatur in cognitionem, quemadmodum sanitas à medicinâ causatur in animali, & proinde sicut sanitas medicinæ non est nisi efficientèr sanitas, nec tollit sanitatem formalem, quæ in animali est, ita licet objectum fundamentalitèr sit verum, & veritatem causet formalem, non tollit tamen, quò minus veritas inest conceptui formali,

Ex his facilè patet, quidnam sit falsitas? videlicet, quòd sicut veritas cognitionis nihil aliud est quàm conformitas cognitionis ad rem cognitam, ita falsitas nihil aliud est, quàm difformitas cognitionis ad rem cognitam; Et quamvis hoc communitèr concedatur, adhuc tamen inter Authores controvertitur, an ista conformitas sit quid absolutum, an verò aliquid respectivum, similitèr an difformitas sit aliquid reale positivum, an verò solummodo aliquid negativum?

DICO 3. Veritas dicitur relationem realem conformitatis ad objectum, falsitas verò relationem realem difformitatis ad objectum. Hæc est Doctoris 6. Met. q. 3. S. *Sed quid est utraq; veritas, ubi etiam innuit, quòd sit relatio realis, ut paulò post probabo.*

Probatur Conclusio: Quia quòd pro formali dicitur ordinem ad aliud ita, ut nec esse nec concipi possit, sine illo ordine est formalitèr relatio, sed hæc conformitas dicit formalitèr ordinem ad aliud, ita ut nec esse nec concipi possit sine tali ordine; ergò est formalitèr relatio; Probatur mi. quia hæc conformitas est quedam intentionalis similitudo & imago representans objectum, sicuti est, sed omnis similitudo est relatio pro formali; ergò etiam conformitas. Quòd autem hæc relatio sit realis, probatur tum ex Doctore supra, ubi de veritate simplici seu incomplexâ sic subdit: *Prima est relatio actus simplici seu apprehensionis ad suum objectum, & est realis, de veritate verò complexâ sic ait: Si autem placet, quòd ille actus comparativus extremorum compositionis immediate correspondeat vel adæquetur rei, cum ille actus sit vera res, sicut & primus, qui est unius absolute, tunc veritas secunda est relatio realis sicut & prima, per que loca Doctor insinuat tam veritatem, quæ est simplex*

simplex apprehensio, quam eam, quae est iudicium, esse relationem veram, quia etiam utraque est veritas & conformitas, ut in quaestio secundo huius quaestiones resolvam.

Probatur hoc etiam ratione, nempe quod sit relatio realis; Quia est independentem ab operatione & negatione cuiuscumque potentiae potentis fingere vel comparare.

Probatur etiam secunda pars principalis Conclusionis: Veritas est relatio realis; ergo etiam falsitas: Probatur consequentia, Relationes primi modi, scilicet identitatis & diversitatis, similitudinis & dissimilitudinis, &c. sunt relationes reales & positivae; sed relationes conformitatis & difformitatis, sunt primi modi; ergo. Probatur mi. Relatio conformitatis est intentionalis similitudo, & difformitatis est intentionalis dissimilitudo, sed similitudo & dissimilitudo sunt primi modi, ergo. Sed

Arguitur. Contra illam partem quod sit relatio realis. Cognitio divina repraesentans me actu existentem, non dicit ad me relationem realem; ergo male dicitur, quod cognitio seu conformitas sit relatio realis, etiamsi versetur inter extrema realia, consequentia patet. Probatur ant. tum quia nulla relatio resultat in Deo, quae non sit ab alterno in ipso, tum quia iuxta omnes Theologos Deus nullam dicit relationem ad extra, quia hoc argueret in ipso magnam imperfectionem. R. quod totum hoc argumentum nihil contra dictam concludat assertionem, quae solum loquitur de conformitatibus creatis, non vero de divinis, unde ubi in creatis ponitur relatio realis, in divinis ponitur ratio. Sed

Instatur. Actus intellectus non potest immutare objectum realiter, aliis posset immutare Deum; ergo nec in creatis poterit esse relatio realis, quia alioquin objectum mutaretur realiter. R. dist. ant. actus intellectus non potest immutare objectum realiter vera mutatione Physica concedo, vera mutatione improprie dicta & relativa, nego ant. cum consequentia, & probatione ante; Quia licet actus intellectus possit mutare objectum mutatione improprie dicta, seu negativa, quae sit per resultantiam, non potest tamen immutare Deum, qui est simpliciter immutabilis realiter; dico notanter realiter, quia potest Deus in tempore fundare relationem rationis, ut verbi gratia, quando in tempore creat, & similiter terminare, quando a me intelligitur, & hoc nullam in eo arguit imperfectionem, nec propterea dici potest vel debet, quod mutatur simpliciter.

Urgetur. Iudicium, quo ego iudico, quod omnis qualitas sit ens reale, non dicit conformitatem realem ad objectum, aliis diceret relationem ad seipsum, quod nemo dicit; ergo stat adhuc argumentum, quod non omnis relatio etiam creata sit realis, licet sit inter extrema realia. R. argumentum nihil urgere contra conclusionem, nec contra responsum, quia non loquor hic de relatione inter quaecumque

F. Amandi Hermann Logica.

extrema, sed inter extrema realiter distincta, qualiter non est illud iudicium.

Arguitur 2. Quod falsitas non consistat in relatione reali. Sicut se habet malitia ad bonitatem, ita falsitas ad veritatem, sed malitia dicit formaliter privationem bonitatis; ergo & falsitas. Probatur ma. Quia sicut malum est defectus voluntatis, ita falsum est defectus intellectus; ergo. R. dist. ma. in ratione generica oppositionis, concedo ma. in ratione specifica, nego ma. & concessa minori, nego consequentiam, disparitas est, quia malitia, cum sit effectus voluntatis, etiam in pura omissione reperiri potest, & tunc consequenter non poterit consistere in aliquo positivo, quia super omissionem puram relatio positiva fundari non potest, falsitas autem, quae est effectus intellectus, cum nunquam reperiri possit sine actu positivo, semper sufficiens est fundamentum relationis.

Instatur. Ens communissimè sumptum dicit relationem veri, tanquam passionem entis, cui falsitas opponitur; ergo falsitas non poterit ens esse positivum, quia extra ens communissimè sumptum non datur aliquod ens positivum; ergo si falsitas, ut sic negativè opponitur veritati, quaelibet etiam falsitas negativè opponetur, & consequenter non poterit fundari supra aliquod positivum. R. dist. primum consequens falsitas in essendo, quae opponitur veritati in essendo, concedo consequentiam, falsitas complexa seu in representando, quae opponitur veritati in representando, nego consequentiam, similiter distinguo secundum consequens: Ergo si falsitas ut sic in essendo opponitur negativè veritati ut sic, quaelibet etiam falsitas in representando sic opponetur, nego consequentiam, quaelibet falsitas in essendo, concedo consequentiam. Et si prior solutio Argumenti tibi insufficientem videtur, responde ad illud per hanc aliter, & facile evades difficultatem.

Quaeres, Qualis nam sit haec relatio realis? R. illam non esse determinatè relationem praedicamentalem, nec determinatè transcendentalem, nec determinatè realem perfectam, scilicet cum omnibus conditionibus requisitis ad veram relationem realem, nam in propositionibus contingentibus indeterminatam partem significantibus est realiter distincta consequenter praedicamentalis, in actibus necessariis, qui semper ex natura sua sunt veri, est realiter identificata & sic est transcendentalis. Deniq; in propositionibus contingentibus de praeterito vel futuro, quarum objecta non existunt, relatio non erit perfectè realis, quia deest una conditio, scilicet quod sit inter extrema realia, & idem dicendum de cognitione non entium & entium rationis.

Quaeres 2. Utrum in simplici apprehensione detur veritas? R. affirmativè. Colligitur ex Doctore supra, ubi vocat veritatem, quae in apprehensione simplici consistit, conceptum in complexum, & eam, quae consistit in iudicio, complexum. Ratio est: Quia cui convenit propria conformitas, convenit etiam

Nu propria

VIII.

IX.

Hae relatio non est aliqua determinata.

X.

In simplici apprehensione datur veritas.

propria veritas, siquidem veritas consistit essentialiter in conformitate representationis ad representatum, vel signi ad suum significatum, sed conceptui simplici competit propria conformitas cum suo objecto incomplexo, non secus ac conceptui complexo competit conformitas cum suo objecto complexo, ergo non minus isti quam illi convenit propria conformitas & veritas, quamvis inter se differant in eo, quod nimirum per complexam attingitur, determinate esse quod est, aut non esse quod non est, in veritate autem simplicis apprehensionis indeterminatè & neutraliter, & hæc veritas non opponitur falsitati, sed ignorantie, unde falsitas non competit simplici apprehensioni; nam Aristoteles 3. de anima dicit: non contingere per simplices conceptus intellectum falli vel decipi, sed potius non attingere, aut ignorare objectum, & hoc optime declarat S. Augustinus exemplo sensus: nam cum sensus, verbi gratia, visus attingit visibile, dicitur verus visus, cum autem non attingit objectum, nec illud percipit, non dicitur falsum, sed tantum non videns, sic etiam contingit in proposito de simplici apprehensione, quia dum intellectus concipit aliquod objectum, tunc conceptus est verus, quia verè attingit objectum, si verò illud non attingit nec concipit, tunc dicitur illud ignorare.

QUÆSTIO III.

An Propositio sit una simplex qualitas?

I.

Difficultas est de propositione mentali.

Controversia hæc non procedit de propositione vocali, nec de scripta, quia de his certum est, quod non sint simplices qualitates, sed quod pluribus consistit partibus, scilicet, vel ex pluribus vocibus, vel ex pluribus scripturis, unde difficultas tantum est de propositione mentali, in quantum in mente est, an componatur ex pluribus partibus, ita quod aliqua correspondeat subjecto, altera copula, & tertia predicato? an verò consistat in solo Conceptu copulae utrumque; extremum copulantis, quamvis necessariò respiciat etiam indirectè & secundariò utrumque. Circa quam questionem Duplex est potior sententia; Prima dicit esse impossibile, ut propositio mentalis sit una simplex qualitas, sed esse necessariò ut propositio mentalis iudicata non sit unus simplex conceptus, sed compositus ex pluribus conceptibus ac qualitatibus. Ita Rubius, Vasquez, Molina, Vulpes, in quam sententiam etiam inclinare videtur Scotus ipse, I. Periher. q. I. ad tertium, & eam probabilem iudicant Posnanienses. Secunda sententia dicit propositionem mentalem esse simplicem qualitatem. Ita Basolus, Mastrius, & Bellutus, Connimb. Boethius, Durandus; Et colligitur etiam ex Scoto 2. d. 38. sequiturque Gregorius, unde pro dicendorum intelligentià

II.

Quadruplex est compositio.

Notandum, Compositionem alicujus operationis intellectus esse quadruplicem, videlicet formalem, virtuales, objectivam, & suppositam; Formalis compositio est, quando operatio constat multis conceptibus distinctis; Virtualis est, quando operatio est formaliter unus

actus, æquipollet tamen multis ob varia objecta quæ attingit; objectiva, quæ semper cum virtuali conjuncta est, tunc datur, cum objectivi conceptus à mente compositi sunt plures; supposita est, quando actus simplex intellectus supponit plures actus accidentales circa objectum, in quod debet tendere. Hoc præmissis ad questionem resolvitur

Dico: *Propositio mentalis non est composita ex pluribus actibus intellectus, sed est una simplex qualitas.* Ita Authores pro secundâ sententiâ citati: &

Probatur primò autoritate Boethii 4. de Interp. ubi propositionem & iudicium affirmativum vocat *nutum*, propositionem verò & iudicium negativum appellat *obnutum*, sed nutus & obnutus sunt qualitates & conceptus simplices, ergo etiam propositiones.

Probatur secundò autoritate Scoti & fundamento quod indicat quodlibeto 13. ubi expressè & expresse probat quomodo intellectus nostri operationem esse quid per se unum in predicamento qualitatis reponibile, sed non potest ex pluribus actibus congregatis simul & adunatis constitui & resultare quid per se unum, ergo.

Probatur tertio. Si iudicium non esset simplex sed compositum, tunc necessariò deberet componi ex pluribus apprehensionibus, vel ex pluribus iudiciis, sed neutrum dici potest; major est clara; probatur mi. non primum, quia in Catholico refutante propositionem hæreticam, sunt plures apprehensiones correspondentes pluribus partibus hujus complexi, verbi gratia, duo tantum sunt Sacramenta, sed in Catholico nullum est iudicium de tali propositione, quia alias esset hæreticus, ergo. Nec etiam secundum, propter rationem supra positam, ergo.

Probatur quarto. Si propositio mentalis, seu iudicium esset compositum, hoc deberet esse necessariò ex apprehensione subjecti, predicati & copulae, sed hoc non est, ergo major patet, quia non est aliud assignabile, probatur mi. quia fieri potest, ut omnes illæ apprehensiones sint in intellectu, & tamen non sit adhuc aliud iudicium, ergo. Probatur anti. Quia possum ego apprehendere totam hanc propositionem, *astra sunt paria, velum est frigidum, calidum*, & tamen nullum ferre iudicium, ut patet ex quotidianâ experientiâ, ergo. Deinde secunda mentis operatio non distingueretur à primâ, quia datur prima mentis operatio, seu apprehensio alicujus totius complexi, verbi gratia hujus: *homo est animal*, ergo si secunda mentis operatio non est nisi connexio & adunatio, seu aggregatio ex pluribus primis apprehensionibus, secunda mentis operatio non distingueretur à primâ. Sed

Dices: Imò hoc esse pro contrariâ sententiâ, nam si iudicium est tantum simplex conceptus & simplex qualitas, tunc non poterit assignari distinctio inter primam & secundam mentis operationem, ergo. Probatur anti. quia prima operatio non est composita ex pluribus actibus,